

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra humanitních věd

Teze diplomové práce

Vývoj místní samosprávy v obci Jesenice u Prahy

Martin Mourek

© 2015 ČZU v Praze

Úvod

Politický proces v České republice zaznamenal po pádu komunistického režimu v roce 1989 velký rozvoj na všech úrovních. Bylo nutné vytvořit nové demokratické struktury a vytvořit novou legislativu, která se však již vyskytovala v rakouskouherských dobách. V tomto čase také byla zaznamenána poprvé myšlenka svobodné místní samosprávy. Ve Stadionově ústavě roku 1849 byla tato myšlenka poprvé zavedena. Pro správné pochopení fungování politických systémů je důležité věnovat pozornost systémům shora, ale i sledovat a analyzovat nejnižší politické systémy, které jsou pro utvoření představ o jeho funkčnosti pro člověka bližší.

Místní samospráva prošla po roce 1989 výraznými změnami, proto regiony a obce nabývají většího rozměru. Tuto změnu způsobila reforma veřejné správy, která zapříčinila trend známý jako decentralizace státní správy na lokální úroveň a přiblížení rozhodování co nejbližše občanům. Během devadesátých let postupně nabývá na důležitosti a řadí se k hlavním pilířům politických věd. Participace občanů na politickém životě je důležitá pro naplňování základů demokracie.

Je známo, že v obcích s menším počtem obyvatel ovlivňují volby především nezávislí kandidáti. Vzájemná interakce mezi voliči a zástupci je tím intenzivnější, čím je počet obyvatel nižší. Komunální volby se v obcích s nižším počtem obyvatel stávají spíše volbou jednotlivých osobností, než volbami politickými, jak je známe na celonárodní úrovni. V tomto případě jsou kandidáti občanům osobně známi, a tudíž jsou hlasy ve volbách dávány na základě osobních sympatií, než-li dle politické příslušnosti. Počet obyvatel se v Jesenicích u Prahy pohybuje na hranici 8000 obyvatel. Z tohoto důvodu bude zajímavé pozorovat funkčnost spolupráce nebo rivalit v rámci politického vlivu mezi velkými stranami a aktivitou nezávislých kandidátů.

Diplomová práce je pojata jako případová studie středočeské obce Jesenice u Prahy, která se nachází 2 km za administrativní hranicí Prahy. Obec se řadu let potýká s velmi vysokou imigrací obyvatelstva a počet obyvatel se za posledních 15 let zvýšil skoro 4krát. Tato výrazná imigrace koresponduje s trendem známým jako suburbanizace, který zaznamenal nejvyšší boom na počátku nového tisíciletí. Volební výsledky, výsledné koalice, volební účast, ale i volební programy jsou výrazně ovlivněny tímto trendem a je zajímavé sledovat a analyzovat, jak tento jev má zásadní vliv na tyto aspekty.

Cíle a metodika práce

Cílem této diplomové práce je charakterizovat fungování politického procesu v obci Jesenice u Prahy a zjištění faktorů, které tento charakter ovlivňují, a to od komunálních voleb konaných v roce 1994 až do současnosti. Tohoto hlavního cíle je dosaženo pomocí cílů dílčích. Mezi dílčí cíle patří charakteristika hlavních socioekonomických ukazatelů obce. Další dílčí cíl představuje identifikace aktérů politického procesu v obci, mezi které patří lokální politické subjekty, zájmové skupiny a následná analýza jejich vzájemných vztahů a komparace volebních programů angažujících se politických uskupení. Třetí dílčí cíl definuje charakter lokálního politického procesu na základě analýzy vývoje lokálního stranického systému, charakteristika místních konfliktních linií a jednání komunálních politických aktérů.

Při vypracování diplomové práce byl využit výzkumný přístup, který bere v potaz odlišnosti politického procesu v obcích různých kategorií. V této části práce je vycházeno z dat Českého statistického úřadu, odborné literatury, regionálních periodik a dokumentů dostupných na oficiálních webových stránkách Jesenice u Prahy. Dále byly zdrojem dat volební programy

jednotlivých politických uskupení kandidujících do zastupitelstva. Práce má charakter případové studie. Ke sběru dat byly použity dvě základní techniky a to studium odborných dokumentů a polostrukturované rozhovory s představiteli obce napříč politickým spektrem. Dále byly použity standardní metodologické postupy, které jsou hojně využívány v politologii a to především komparace. Ta byla použita především pro analýzu vývoje komunálního stranického systému, porovnávání výsledků voleb od roku 1994 až do současnosti, porovnání volebních programů a ke zjištění konfliktních linií a k následné analýze a interpretaci vzájemných vztahů politických aktérů a jejich jednání. Na závěr byl proveden kvalitativní výzkum, který byl založen na polostrukturovaných rozhovorech s komunálními politiky.

Struktura práce

Tato diplomová práce se zaměřuje na vývoj místní samosprávy v obci Jesenice u Prahy, která leží ve Středočeském kraji, v okrese Praha-západ. Teoretická část práce sumarizuje poznatky politologické teorie vztahující se ke komunální politice a k volbám. V praktické části je pomocí dostupných zdrojů identifikována charakteristika a historie obce, základní demografické a socioekonomické ukazatele obce a jejich vliv na lokální politický prostor. Jsou identifikováni hlavní aktéři politického procesu v obci, včetně porovnávání jejich volebních programů pro komunální volby. Pozornost je věnována komparaci výsledků komunálních voleb a analýze vývoje lokálního stranického systému. Práce dále popisuje komunální koalice, tvorbu kandidátních listin, tvorbu lokálních politických subjektů, konflikty v obci a fungování politického života v obci.

Závěr

Jak již bylo v této diplomové práci zmíněno, hlavním a základním principem pro vytvoření demokratické společnosti jsou demokratické volby. Voliči v nich vyjadřují své sympatie k jednotlivým kandidátům a jejich prostřednictvím participují na podobě a tvorbě místní samosprávy.

Jesenice u Prahy je nejlidnatější obcí v České republice, která není městem. K 1. lednu 2015 zde bylo přihlášeno 8 154 obyvatel k trvalému pobytu. Počet obyvatel, kteří zde žijí, se odhaduje až na trojnásobný počet z důvodu, že lidé vlastní ještě nemovitost v hlavním městě Praze a mají tam také hlášený trvalý pobyt. Z tohoto důvodu přichází obec o velké množství finančních prostředků. Nejvyšším samosprávným orgánem obce je 21 členné zastupitelstvo, je zde volena sedmi členná rada. Počet členů zastupitelstva od roku 1994 stále narůstal z původních 11 členů na současných 21. Rada obce je zde zřízena od voleb v roce 2002. V čele stojí starostka a dva místostarostové. Z pohledu výkonu státní správy Jesenice u Prahy náleží pod obec Černošice, která je obcí s rozšířenou působností. Podle rozdělení Petra Jüptnera v jeho studii „Komunální koalice a politické modely“ se obec řadí mezi Obce menší střední velikosti.

Cílem této diplomové práce bylo charakterizovat komunální politický proces v obci a to od komunálních voleb v roce 1994 až do komunálních voleb v roce 2014. Tohoto cíle bylo dosaženo pomocí 3 cílů dílčích.

První dílčí cíl byla charakteristika socioekonomických ukazatelů v obci. Hlavními podklady pro zpracování analýzy těchto ukazatelů byly informace dostupné na webových stránkách obce, Český statistický úřad a místní periodikum Jesenický kurýr. Velkým zdrojem informací byla i osobní znalost místních poměrů. Je zde patrná výrazná souvislost mezi socioekonomickými ukazateli a volebními programy jednotlivých stran. Předvolební sliby se odvíjejí a reagují na současné problémy obce. Mezi ně patří nedostatečná kapacita škol a školek, čímž politické strany a uskupení reagují na vysoký nárůst dětí v obci. Tento jev je způsobený jevem zvaným

suburbanizace, kterým je Jesenice zasažena. Od roku 2002 se počet obyvatel více než ztrojnásobil, což s sebou přineslo spoustu negativ. Tomuto přílivu nových obyvatel, kteří jsou většinou tvořeny lidmi s vyšším socioekonomickým statutem, jsou přizpůsobeny i volební programy např. zlepšení kvality kulturního vyžití, výstavba cyklostezek, sportovních areálů a celkové zvýšení estetického dojmu Jesenice.

Druhý dílčí cíl představoval identifikaci aktérů politického procesu v obci a následnou analýzu jejich vzájemných vztahů a komparaci volebních programů. Mezi hlavní zdroje opět patřily veřejně dostupné informace Českého statistického úřadu, webových stránek obce a především webové stránky a tiskové příručky samotných aktérů. Velké množství informací poskytly také rozhovory s místními politickými aktéry. Vliv na politický proces v obci a na její exekutivu mělo poměrně velké množství subjektů. Jednalo se nejen o celostátní neboli parlamentní strany: ČSSD, ODS, TOP 09, US-DEU, ANO 2011, ale především o velký počet nezávislých kandidátů, kteří jsou seskupeni v nejrůznějších občanských sdruženích, která zde vystupují jako politická strana. Mezi nejvýraznější představitele politických sdružení patří Naše obce a sdružení Rozumný rozvoj, která zde figurují již třetí resp. druhé volební období. Pro politické strany, které působí na celostátní úrovni a působí i v Jesenici, nelze spatřit programové shody. Všechny volební programy se týkají pouze lokálních problémů a záležitostí. V obci převažují kandidatury s plně obsazenými kandidátními listinami, přičemž většina kandidátů zavedených politických stran není členem své navrhuje strany. Při komparaci volebních programů jednotlivých subjektů před komunálními volbami v roce 2014 bylo zjištěno, že volební programy všech lokálních subjektů i celostátně působících stran nejsou ideologické a vztahují se pouze k problémům, které lze z pozice obce vyřešit. Je zde možné konstatovat, že na lokální úrovni politiky dochází k téměř úplnému odstranění rozdílů mezi programy politických stran, jejichž programy se jinak na celostátní úrovni diametrálně liší. Většina politických uskupení kandidujících do voleb v roce 2014 měla svůj program velmi podobný. Vztahy mezi jednotlivými aktéry nelze hodnotit jako dobré. Lze zde upozornit napětí, které panuje mezi vládnoucí koalicí a jedinou opoziční stranou, která se paradoxně stala vítězem posledních voleb. Z pohledu vítězné strany se jednalo o jednání, v pozadí kterého stáli někteří lidé ze zákulisí jesenické politiky, kteří nešli do otevřeného politického souboje, ve volbách nekandidovali a po volbách aktivně dosazovali své zástupce, se kterými je pojí různé osobní vazby. Z pohledu současných vládnoucích aktérů nynější koalice vzešla z 5 ti uskupení, kterým se podařilo nalézt společnou řeč na stejných nebo podobných prioritách ve vývoji Jesenice, ale i na lidském porozumění mezi členy nově vzniklé koalice. Lze předpokládat, že svoji roli sehrála vzájemná nevraživost mezi členy Koalice pro rozumný rozvoj Jesenice s TOP 09 a ANO 2011, která se přenesla tímto i na úroveň komunální politiky.

Třetí dílčí cíl definuje charakter lokálního politického procesu na základě analýzy vývoje lokálního stranického systému. Dále charakterizuje místní konfliktní linii a jednání komunálních politických aktérů. V komunálních volbách převažují nezávislí kandidáti, což indikuje fakt, že na komunální úrovni převažují nepolitické zájmy. Při komparaci volebních výsledků je možné vidět, že se zvyšuje zájem občanů na aktivním zapojení do dění v obci, a to především tzv. novousedlíků. Tímto je dán stále narůstající počet kandidátních listin i počet kandidátů na nich vystupujících. Zvláštností Jesenice je častý vznik nového víceméně protestního uskupení (Naše Obce, Rozumný rozvoj), které se vzápětí velmi slušně umístí ve volbách. Tento fakt lze vysvětlit patrně tím, že s narůstajícím počtem obyvatel v obci přibývá občanů s různými představami o směřování obce. Tito občané bývají aktivní a průbojní a dokáží se snadno semknout při snaze prosazovat vlastní zájmy ve čtvrti, ve které žijí. Předvolební klání provází klasické politické nástroje a to především volební programy, meetingy, články v místním periodiku, ale i rozhlasová vysílání. Volební účast je o trochu vyšší než celorepublikový průměr. Jesenice u Prahy představuje klasickou obec, která je zasažena

fenomémem suburbanizace. Z tohoto důvodu zde bylo možno vidět typické problémy jako je např. nedostatečná infrastruktura, nedostatečné občanské vybavení, přetíženost místních komunikací či nedostatečná kapacita škol a školek. Veškeré tyto problémy byly počátkem vzniku konfliktů. V tomto prostředí také docházelo k častému vzniku nových politických uskupení, kde se sdružovali občané nespokojeni se současným stavem a vizí obce viz sdružení Naše Obce a Rozumný rozvoj. Nemałym problémem byly též vztahy mezi novousedlíky a starousedlíky, které byly zapříčiněny velkými sociálními rozdíly a to zejména ve Zdiměřicích, kde byl kontrast mezi nimi největší. V období před komunálními volbami v roce 2010 byly pomalovány domy tehdejších zastupitelů hanlivými nápisy, došlo zde dokonce i k anonymnímu vyhrožování, do jehož řešení byla zapojena policie České republiky. Sousedské spory se zde vyskytují stále, avšak v již nižší míře, což je způsobeno snahou obce, která pořádá různé kulturní a společenské akce.

V případě koaličního vyjednávání a tvorby koalic v Jesenici je důležité konstatovat, že všechny komunální volby se konaly v řádných termínech, bez nutnosti vyhlašovat volby předčasné. Dle členění koalic Stanislava Balíka se ve sledovaném období od roku 1994 až 2014 v Jesenici vystřídaly tyto koaliční typy: Jednobarevná exekutiva, Minimální vítězná ideově nepropojená koalice, Nadměrně ideově propojená koalice a Široká koalice.

Tato diplomová práce poskytuje celkový přehled o vývoji komunálního politického vývoje v obci Jesenice u Prahy od roku 1994 a 2014. Je důležité zmínit, že tato obec prošla za posledních 15 let významným vývojem díky suburbanizaci, kterou je významně zasažena. Tento jev má za následek ohromný nárůst počtu obyvatel, změnu skladby obyvatel a celkovou výraznou změnu z klidné obce na jedno z největších satelitních měst v České republice. Tato celková přeměna obce hraje fundamentální roli ve vývoji lokálního politického prostředí.

Seznam použité literatury

Tištěné zdroje

BALÍK, Stanislav. *Komunální politika. Obce, aktéři a cíle místní politiky*. Praha: Grada, 2009. 280 s. ISBN 978-80-247-2908-4.

BUREŠ, Jan, CHARVÁT, Jakub, JUST, Petr, ŠTEFEK, Martin. *Česká demokracie po roce 1989*. Praha: Grada, 2013. 528 s. ISBN 978-80-247-4283-0.

ČMEJREK, Jaroslav, BUBENÍČEK, Václav, ČOPÍK, Jan. *Demokracie v lokálním politickém prostoru*. Praha: Grada, 2010, 240 s. ISBN 978-80-247-3061-5.

ČMEJREK, Jaroslav. *Obce a regiony jako politický prostor*. Praha: Alfa Nakladatelství, 2008, 165 s. ISBN 978-80-87197-00-4.

HEYWOOD, Andrew. *Politics*. London: Palgrave Mac Millan, 2013. 520 s. ISBN 9780230363373.

JÜPTNER, Petr., HUDÁK, J., SVOBODA, J. *Komunální politické systémy*. 1. Vyd. Praha: Univerzita Karlova, Filozofická fakulta, 2003. 190 s. ISBN 80-7308-056-7.

STRMISKA, Miroslav, HLOUŠEK, Vít, KOPEČEK, Lubomír, CHYTILEK, Roman. *Politické strany moderní Evropy: analýza stranicko-politických systémů*. 1.vyd. Praha: Portál, 2005. 727 s. ISBN 80-7367-038-0.

VYSLOUŽILOVÁ, Markéta. *Jesenice: Horní Jirčany, Osnice-Kocanda, Zdiměřice*. Praha: Maroli, 2008. 247 s. 978-80-86453-30-9.

BUBENÍČEK, Václav – KUBÁLEK, Michal. 2010. *Konfliktní linie v malých obcích*. Acta Politologica Vol. 2, No. 3, s. 30–45. ISSN 1803-8220.

JÜPTNER, Petr. Komunální koalice a politické modely. *Politologická revue*. 2004, roč. 10, č. 2, s. 81-101. ISSN 1211-0353.

LEBEDA, Tomáš. (2009). Komunální volby klamou. Krátké zastavení nad problematickými aspekty volebního systému pro obecní zastupitelstva. *Acta Politologica*, Vol. 1, No. 3, s. 332-343. ISSN 1803 - 8220.

KOCKOVÁ, Alexandra. Jesenice má nového starostu. *Jesenický kurýr* č. 10, 2011, s. 9.

MICHÁLKOVÁ, Hana. Horké starostovské křeslo. *Náš region* č. 20, 2011, s. 3.

SMUTNÝ, Pavel. Slovo starosty. *Jesenický kurýr* č. 11, 2014, s. 3.

Internetové zdroje

Koalice pro rozumný rozvoj Jesenice. *Volební program* [Online] [cit. 2014-12-28]. Dostupné z: <http://www.top09.cz/regiony/stredocesky-kraj/regionalni-a-mistni-organizace/praha-zapad/mo-jesenice/koalice-pro-rozumny-rozvoj-jesenice-15972.html>

ODS Jesenice. *Volební program* [Online] [cit. 2015-1-11]. Dostupné z: <http://www.odsjesenice.cz/program>

Republika pro Jesenici. *Volební program* [Online] [cit. 2015-01-12]. Dostupné z: <http://www.republikaprojesenici.cz/#temata>

Volební server ČSÚ. *Výsledky voleb* [online]. [cit. 2015-03-15]. Dostupné z: <http://volby.cz/pls/kv2014/kv1111?xjazyk=CZ&xid=1&xdz=1&xnumnuts=2110&xobec=539325&xstat=0&xvyber=0>

Volební server ČSÚ. *Výsledky voleb* [online]. [cit. 2015-03-15]. Dostupné z: <http://volby.cz/pls/kv2010/kv1111?xjazyk=CZ&xid=1&xdz=1&xnumnuts=2110&xobec=539325&xobecnaz=jesenice&xstat=0&xvyber=0>

Volební server ČSÚ. *Výsledky voleb* [online]. [cit. 2015-03-15]. Dostupné z: <http://volby.cz/pls/kv2006/kv1111?xjazyk=CZ&xid=1&xdz=1&xnumnuts=2110&xobec=539325&xobecnaz=jesenice&xstat=0&xvyber=0>

Volební server ČSÚ. *Výsledky voleb* [online]. [cit. 2015-03-15]. Dostupné z: <http://volby.cz/pls/kv2002/kv1111?xjazyk=CZ&xid=1&xdz=1&xnumnuts=2110&xobec=539325>

Volební server ČSÚ. *Výsledky voleb* [online]. [cit. 2015-03-15]. Dostupné z: <http://volby.cz/pls/kv1994/kv1111?xjazyk=CZ&xid=1&xdz=1&xnumnuts=3210&xobec=539325>

Volební server ČSÚ. *Výsledky voleb* [online]. [cit. 2015-03-15]. Dostupné z: <http://volby.cz/pls/kv1994/kv1111?xjazyk=CZ&xid=1&xdz=1&xnumnuts=3210&xobec=539325>

Webové stránky OÚ Jesenice [online]. [cit. 2015-03-21]. Dostupné z: http://oujesenice.cz/index.php?option=com_content&view=category&layout=blog&id=150&Itemid=377

Webové stránky OÚ Jesenice [online]. [cit. 2015-03-01]. Dostupné z:
http://oujesenice.cz/index.php?option=com_content&view=category&layout=blog&id=150&Itemid=377

Webové stránky Portál Suburbanizace [online]. [cit. 2015-03-12]. Dostupné z:
http://suburbanizace.cz/04_jesenice.htm

Webové stránky Portál Suburbanizace [online]. [cit. 2015-03-11]. Dostupné z:
http://suburbanizace.cz/04_jesenice.htm

Webové stránky OÚ Jesenice [online]. [cit. 2015-02-01]. Dostupné z:
http://oujesenice.cz/index.php?option=com_content&view=article&id=444&Itemid=212

Zelená pro Jesenici. *Volební program* [Online] [cit. 2015-2-12]. Dostupné z:
<http://jesenice.zeleni.cz/program/>

Písemná a ústní sdělení

HÁK, Martin: Ústní sdělení. V Jesenici. 25. Října 2011

IMRICHOVÁ, Marcela: Ústní sdělení. V Jesenici. 24. září 2014

KOBLASA, Vladimír: Ústní sdělení. V Kocandě. 6. říjen 2014

KOCKOVÁ, Alexandra: Ústní sdělení. V Jesenici. 18. srpna 2014

PAŠKOVÁ, Zdeňka: Ústní sdělení. V Jesenici. 17. březen 2015

SMUTNÝ, Pavel: Ústní sdělení. V Jesenici. 20. října 2011

SOÓS, Viktor: Ústní sdělení. V Jesenici. 14. září 2014

VLADYKOVÁ, Radka: Ústní sdělení. V Jesenici. 18. ledna 2015

ZÁPOTOCKÝ, Radek: Ústní sdělení. V Jesenici. 5. března 2015

Legislativní dokumenty

Zákon č. 128/2000 Sb. ze dne 12. dubna 2000 o obcích (obecní zřízení).

Zákon č. 491/2001 Sb. ze dne 6. prosince 2001 o volbách do zastupitelstev obcí
a o změně některých zákonů.